Embargo tot zaterdag 23 juni 1973, 14.00 u. Aanvullingen en wijzigingen voorbehouden.
REDE PARTIJVOORZITTER PARTIJRAAD KVP 23 JUNI 1973 TE UTRECHT.

Dames en Heren,
Uit moeilijke bevallingen kunnen toch gezonde kinderen geboren worden.
Die gedachte moge troost bieden, niet alleen voor het kabinet Oen Uyl - Van Agt, maar ook voor de boreling die wij de Nederlandse Christen- Democratie noemen.
Bij de stukken voor deze partijraad hebt U een overzicht ontvangen van de samenwerking tussen ARP, CHU en KVP. Reeds op een partijraad in 1962 lanceerde onze toenmalige partijvoorzitter Aalberse de mogelijkheid van christen-democratische samenwerking in ons land. De ontwikkeling sindsdien is een proces van vele clubs en nog meer papier geweest.
De geleidelijke groei naar elkaar toe valt te bespeuren in de benaming van de organen die zich geworpen hebben op de grondslag en het karakter van de KVP, respectievelijk van de christen-democraten. Onze eigen structuureommissie bereidde de weg van de gezamenlijke "Groep van Achttien". Haar opvolger werd minder neutraal, meer verplichtend betiteld: de "Contactraad", wiens nota gecondenseerd is in de resolutie die thans voor U ligt, door onze "Stuurgroep".
Deze stuurgroep zelf stelt u voor haar vandaag nog op te heffen en de weg vrij te maken voor haar opvolger: een heus "Bestuursorgaan".
Bij alle traagheid, dames en heren, is ook vooruitgang te ontwaren. Belangrijker dan het voortplantingsproces van overlegcolleges is de consequente ontwikkeling van de inhoud van onze besluitvorming.
Mag ik om die bewering te staven teruggrijpen op mijn rede die ik bij het aanvaarden van het partijvoorzitterschap in november 1971 heb uitgesproken. Dat geeft mij ook de kans verantwoording af te leggen over ons beleid gedurende die turbulente periode.
Ik heb toen - namens het nieuw gekozen Dagelijks Bestuur - onze bijdrage aan een herziening van het partijstelsel als volgt in het vooruitzicht gesteld:
(ik citeer) "Een besluitvorming binnen de KVP [primair in de Begeleidingscommissie - Steenkamp en daarna in de hele partij,] en tussen de KVP,
ARP en CHU [in de inmiddels gevormde contactraad,] moet in 1973 leiden tot een

definitieve beslissing over grondslag en karakter van de partij, waarin de KVP vóór 1975 samen met ARP en CHU zal opgaan, óf van de partij, waartoe de KVP zich dan onmiddellijk zal omvormen. Dit alles conform de besluiten van het Partijbestuur van 11 oktober 1971."

r

r

Ik heb toen gezegd de discussies in eigen kring en met onze zusterpartijen ARP en CHU in te gaan met de volgende accentuering van de problematiek: (ik citeer) "De gegroeide vertrouwensrelatie met ARP en CHU en de bereikte programmatische overeenstemming, beide voortkomend uit een gemeenschappelijke inspiratie, zijn het vertrekpunt voor ons streven een bijdrage te leveren aan een herstructurering van het slecht-functionerend partijsysteem in ons land. Uit die band met onze zusterpartijen willen wij alle consequenties trekken: wij zullen ons dan ook optimaal inzetten voor het voltooien van de wederzijdse samenhang."

Dames en Heren, met dat voornemen is Uw Dagelijks Bestuur indertijd van start gegaan op weg naar de nota van de Contactraad, die inmiddels al weer een jaar uit is. Door de kabinetscrisis in de zomer 1972,.de daarop volgende verkiezingen en de slepende kabinetsformatie moest de partijraad van 19 mei zelfs nog een maand uitgesteld worden.

Vanaf januari van dit jaar hebben onze werkgroepen, afdelingen, statenkringen en kringen zich gebogen over de politieke strategie voor de zeventiger jaren, waarmee de contactraad een weg wijst naar een verantwoordelijke maatschappij.

Na die voorbereiding kan deze partijraad vandaag dan eindelijk haar oordeel geven over de nota van de Contactraad.

Nu gaat het om een beoordeling van het principe van de nieuwe politieke identiteit, terwijl de volgende partijraad van eind 1973 beslist over de vormgeving en het tempo van deze nieuwe politieke eenheid.

De principiële beslissing wordt vandaag genomen op basis van de nota van de kontaktraad en van de reakties daarop uit onze kringen. Het partijbestuur beveelt U aan deze beslissing vast te leggen door aanvaarding van de ontworpen resolutie.

Dames en Heren, vandaag kan het startschot gegeven worden voor een nieuwe tijd. Een tijd die een afsluiting betekent van een lange periode van denken, praten en, in veler ogen, van té veel praten c.q. vrijblijvend filosoferen.

Er is nu lang genoeg gepraat en gediscussieerd, laten we tot daden komen. Vandaag

kunnen wij principieel een nieuwe politieke identiteit tot stand brengen. Vandaag kunnen wij op basis van één nieuw politiek fundament, namelijk de nota van de Contactraad, een nieuw politiek platform maken.
Vandaag kunnen wij het christen-democratisch appel lanceren. De stuurgroep van KVP, ARP en CHU ziet dit appel als een tweetrapsraket. De eerste trap moet ons omhoog brengen, binnen de aantrekkingskracht van de christendemocratie, als nieuwe politieke identiteit. De tweede trap, die eind 1973 moet ontbranden, wordt gelanceerd om onze drie partijen tesamen te brengen binnen die éne nieuwe christen-democratische partij. Het is daarbij

duidelijk dat de tweede trap mét de ontbranding van de eerste mee gelanceerd wordt-
Vandaag worden we dus opgeroepen om gezamenlijk onze ideeën en idealen, verwoord in de nota van de Contact raad, te gaan verwezenlijken. Vandaag roepen we ook anderen op mee te gaan doen om zich bij ons op dat platform te voegen, al diegenen namelijk die zich in dat politieke fundament herkennen. Dit gebeuren vindt dus plaats in een breder kader dan dat van de bestaande christen-democratische partijen. Daarmede is de sleutel gegeven voor een stuk vernieuwing van de nederlandse partijpolitieke situatie. Een vernieuwing die voor het eerst na de oorlog, tot éénwording van een drietal serieuze partijen en daardoor tot meer duidelijke keuzes voor de kiezer kan leiden.
Een vernieuwing die de politieke identiteit van onze partijen versterkt en het politieke. profiel scherper tekent. Een vernieuwing die een meer adekwaat antwoord op de steeds moei lijker wordende nationale en internationale vraagstukken mogelijk maakt. Een vernieuwing die nieuwe steun" punten aandraagt voor een meer democratisch en meer gedecentraliseerd functioneren van de partij-organisatie. Een vernieuwing tenslotte die een halt kan toeroepen aan een verdere afbrokkeling van onze partij.
Ze kan, wanneer ze slaagt, een enorm elan oproepen en daardoor belangrijke verschuivingen in het elektoraat veroorzaken. Laten we daarom, zeer zelfbewust en met opoffering van persoonlijke voorkeuren en belangen, deze vernieuwing gestalte geven. Laten we oppassen voor ongeduld, voor de neiging een groeiproces te forceren. Dat kan een ontwikkeling eerder vertragen dan versnellen.
U hebt het kunnen zien aan Den Uyl; hij wou met een minderheid iets doordrukken waarvoor een meerderheid nodig is. Wanneer hij niet zo doordrammerig te werk was

gegaan, had hij veel eerder het Catshuis kunnen betrekken! Wanneer hij was blijven forceren, dan had hij er nu nog niet gezeten!
Dames en Heren, onze partij, de werkgroepen, afdelingen, statenkringen en kringen hebben veel energie gestoken tn de behandeling van de nota van de Contactraad. Alle kringen hebben deze nota positief ontvangen.
Er was kritiek, gelukkig zou ik zeggen. Sommigen vonden de nota niet altijd makkeiijk leesbaar, te weinig naar onze achterban geschreven. Inderdaad zullen we voor een goede vertaling moeten zorgen, met name bij de presentatie van ons Christen-democratisch Appel.
Het politieke deel van de nota heeft grote instemming ontmoet bij ons kader. Ook op dit punt, op het vlak van onze politieke wil, is er een consistente lijn in de besluiten die wij als partijraad in de afgelopen jaren genomen hebben. In Arnhem, In 1967, kozen we voor een vooruitstrevend beleid, consequent vooruitstrevend zelfs.
De mentaliteit van zo'n beleid werd uitgeschreven in de Blauwdruk van het KVP-beleid door de 70-er jaren. De concretisering daarvan vond plaats in het kernprogram 1971-1975. Deze lijn werd ook doorgetrokken in de samenwerking van de christen-democratie: ARP en CHU kozen met ons voor die toekomstvisie. Oe rapporten van de "Groep van Achttien" ademden dezelfde geest, hetgeen nog eens is vastgesteld door onze partijraad van 1969-.Deze ontwikkeling van een duidelijke vasthoudende keuze voor het beleid dat wij
voorstaan, vinden we terug in de hoofdstukken 2 tot en met 5 van de nota van de Contactraad en in de programstukken voor de verkiezingen van vorig jaar.
Het was ook op basis van deze lijn, dat wij in september 1972 uitgesproken hebben allereerst met de PvdA c.s. te willen streven naar een akkoord vóór de verkiezingen. Die opstelling heeft ook ónze houding bij de kabinetsformatie bepaald. In overeenstemming daarmee is onze deelname aan de huidige regering: onze politieke strategie is geen verzameling van vrijblijvende idealen, maar een volwaardige basis voor het huidige kabinet!
Die beleidsvisie is het meest wezenlijke kenmerk van onze partij en ook van die nieuwe partij, waartoe wij op weg zijn. Geen partij die zijn politieke plaats laat dikteren door links of rechts.
Geen partij die al naar links en naar rechts kijkend haar besluiten neemt, maar een partij die, staande in en bij het maatschappelijk gebeuren kiest vóór het zwakke en vóór het

achtergeblevene.
Deze solidariteit is in die partij het scharnier naar een verantwoorde toekomst. Zij wortelt In de erkenning van de gelijkheid van mensen.
Zij vormt daarmede de basis voor een rechtvaardige verdeling en spreiding van materiele en geestelijke goederen. Zij leidt ons verder uit een wereld waarin het zwakke een speelbal is van economische en politieke macht, een willoos voorwerp Is van wetenschap en techniek. Wezenlijk voor een christen-democratische partij is daarbij het gevoel voor redelijkheid, voor verdraagzaamheid, voor tolerantie. Een partij die een alternatief biedt voor de tot verstarring leidende afgegrendelde ideologieën. Die een antwoord is aan al diegenen die in een sfeer van

verkettering het middel van de polarisatie verheven hebben tot doel en heilsleer en die daardoor bezig zijn onze democratische grondprincipes in de vernieling te jagen. Want wat zijn onze democratische grondprincipes: zij beogen primair de totstandkoming van een meerderheidsbesluitvorming die daarbij tolerant is jegens andersdenkende minderheden.
Radicaliteit in ideeën en idealen is toe te juichen. Zuiverheid van denken wordt hiermede bevorderd. Maar rijkdom aan verscheidenheid van ideeën mag niet vermoord worden door geforceerde zwart-wit tegenstellingen, omdat hiermede een zoveelste stap gezet wordt op weg naar een ontmenselijking van onze samenleving.
Wat wij als christen-democraten willen, is het herstel van die tolerantie, is het wederom erkennen van die pluriformiteit,, zonder dit als camouflage te gebruiken voor het ontwijken van een duidelijke keuze. Ons is vroeger - al dan niet terecht - verweten, dat onze keuzes die zijn geweest van lood om oud ijzer. Nu kan, dacht ik, niemand meer ontgaan zijn dat wij bewuste keuzes maken vóór een politiek van hervormingen. Onze christen-democratie is een antwoord aan de status quo aanbidders van rechts en aan de echte of pseudo-radicalen van links.
Wij willen een partij vormen wiens karakter het vertrouwen geeft dat wij op een menselijke wijze de problemen van onze samenleving willen oplossen en met een diepgewortelde eerbied voor de minderheid. Het is deze mentaliteit die onze partij uniek maakt en haar een duidelijke plaats geeft in het Nederlandse politieke krachtenveld. Die daarmede wezenlijk de vooruitgang veilig stelt, omdat ze gemeenschapsvormend werkt. Een partij die mensen inschakelt en niet uitschakelt. Een partij waarvoor ik Uw

instemming durf te vragen,
Een van de kernpunten van de nota der Contactraad betreft het karakter van onze nieuwe politieke organisatie (hoofdstuk Vi).
Er wordt in de nota en dus ook in de concept-resolutie, duidelijk een relatie gelegd tussen levensovertuiging en politiek handelen.
De nieuwe partij is dus geen pragmatische, maar een geinspireerde partij. Daarbij is voor de nieuwe politieke organisatie het evangelie een uitdaging, een opgave en een gave. Het evangelie is daarbij uniek, niet exclusief, d.w.z, niet ons bezit en daardoor niet te monopoliseren. Van onze kant is dat evangelie niet en nooit in te bedden, niet te kanaliseren. De tijd van de alkoofjes, die geborgen plekjes in oude kleine huizen, is voorbij. Wie het

evangelie leest ziet alle deuren opengaan, de deuren van het heden en van de toekomst. Of zoals wij ais voorzitters van de drie partijen het vorige week nog formuleerden; er bestaat geen christelijke politiek als zodanig - er bestaat geen antithese christelijk- niet christelijk -, maar wel politiek die geïnspireerd bedreven wordt door hen die zich uitgedaagd weten door het evangelie.
Het orqanisatiecriterium, het samenbindend element en het herkenningspunt zijn onze politieke strategie, ons actieprogram en ons beleid. Onze organisatie is geen godsdienstig genootschap, maar een politieke organisatie.
Wij richten ons tot het gehele volk en niet tot een bepaalde kerkelijke of maatschappelijke groepering. Dat betekent dat wij ruimte scheppen in deze nieuwe partij voor al degenen die zich door het karakter en/of de politieke strategie aangesproken voelen. Daarom wordt in de ontwerp-resolutie voorgesteld ook direkt tot het appèl toegetreden leden te vertegenwoordigen in het bestuursorgaan. Het platform is dus breder dan de gezamenlijkheid van de drie partijen. En ook zij, die zich tot nu toe niet aangesproken voelden door de bestaande drie, hetzij door gebrek aan partij elan, hetzij door de gescheidenheid van de drie, hetzij door haar min of meer gesloten karakter, maar die nu mee willen doen, dragen direkt medeverantwoordelijkheid voor de verdere gang van zaken.
Naar sommiger mening zou het aldus aangeduide karakter van de nieuwe partij een compromis zijn. Een compromis dat maar aanvaard zou moeten worden terwille van de eenheid met onze zusterpartijen. Een compromis waarin met name Uw partijvoorzitter

zich eigenlijk niet zou herkennen.
Dames en Heren, ik wil die veronderstelling volstrekt van de hand wijzen. Ik sta vierkant achter deze karakteristiek van onze nieuwe politieke eenheid. Mag ik om dat duidelijk te maken nog eens teruggrijpen op mijn aanvaardingsrede? Daarmee poog Ik niet mijn straat schoon te praten. Het gaat om de gelijkenis tussen de zienswijze waarin ook de delegaties van onze zusterpartijen zich herkennen en de opstelling waarmee Uw Dagelijks Bestuur deze fundamentele discussie is begonnen. Ik heb op die Partijraad van 27 november 1971 gezegd;
"Eén ding gaat mij bijzonder aan het hart: de openheid van die nieuwe, hopelijk samen met ARP en CHU te formeren partij. Ik zou graag een partij creëren, die alle mensen samenbindt die onze politieke filosofie onderschrijven. Een partij dus, die ook aantrekkelijk is voor hen die tot

nu toe buiten een confessioneel organisatiepatroon zijn gebleven, of zich daarvan hebben afgekeerd. Vanzelfsprekend blijven wij putten uit Christus' getuigenis als richtsnoer voor ons politiek handelen."
(einde citaat).
Als U die zinnen overweegt, zal het U niet verwonderen dat ik graag instem met de nota van de Contactraad. Het belangrijkste verschil is dat het in de nota veel mooier op papier gezet is door Piet Steenkamp, overtuigender voor meer mensen.
Ik heb overigens één zin uit dit citaat weggelaten. Die zin luidde:
"Ik vermoed, dat de vormgeving van die openheid een partij impliceert, die naast het evangelie ook andere inspiratiebronnen erkent en die dus niet exclusief christelijk is."
Over dit laatste zijn we het allen eens. Met betrekking tot het eerste heb ik een stap teruggedaan: voor de nieuwe politieke organisatie geldt geen nevenschikking van andere uitgangspunten naast het evangelie.
Die stap terug is geen gevolg van onderhandelingen tussen partijen, maar de consequentie van hetgeen er leeft in mijn eigen partij.
Uw partij, onze partijs. Daarnaar heeft een voorzitter zich te voegen, niet alleen in Kaatsheuvel maar meer nog in Uw Partijraad, Ik heb dat met volle overtuiging gedaan. Met evenveel overtuiging vraag ik Uw instemming voor de ontwerpresolutie, voorzover daarin over het karakter van de partij gesproken wordt. Laten we ons goed realiseren: een levensovertuiging is niet met een paar woorden te vatten, evenmin als vele regels in

een resolutie de summier aangeduide vierde poot van een christendemocratisch appel kunnen realiseren. De door alle kringen gewenste openheid kan pas tastbaar worden als wij zelf zorgen voor concrete mensen die - anders dan via KVP, ARP en CHU - op het nieuwe platform willen verschijnen.
Vervolgens, Dames en Heren, wil ik enkele kanttekeningen plaatsen bij de vormgeving van de nieuwe politieke organisatie.
In de nota staat: "Tegen de achtergrond van de reeds bestaande mate van homogeniteit, zowel in de gegroeide plaatselijke regionale, parlementaire en partijpolitieke samenwerking als in deze strategienota, richten wij ons op de vorming van één partij."
Met de aanvaarding van deze nota en deze resolutie nemen we dus een principieel besluit om één partij te vormen. Dan vervolgt de nota:
"Wij bepleiten daarom, zodra de partijen in positieve zin een principe uitspraak hébben gedaan, een gemeenschappelijk bestuursorgaan met

daadwerkelijke bevoegdheden in het leven te roepen dat aan de verdere ontwikkeling op de weg naar één partij leiding kan geven... etc." De ontwerp-resolutie spreekt dan ook over de oprichting van een christen-democratisch appel, dat onder leiding staat van een bestuursorgaan met feitelijke bevoegdheden nl. leiding geven aan de politieke aktiviteiten van de drie partijen, de nieuwe organisatievorm voorbereidt en een programmacommissie instelt. Formeel dragen de partijen hun politieke bevoegdheden eerst over op de partijraad aan het einde van dit jaar. Onafhankelijk echter van de aard der beslissingen in het najaar over de vormgeving van de nieuwe politieke organisatie moet het volgende nu reeds duidelijk zijn:

- eind 1973 is de nieuwe politieke eenheid een feit, namelijk door overdracht van politieke bevoegdheden der partijen aan het bestuursorgaan van het christen-democratisch appel;
- dit betekent uiteraard bij de volgende tweede-kamer-verkiezingen in ieder geval één lijst en één fraktie (één program hadden we al);
- om de verdere organisatorische éénwording zo snel mogelijk te laten verlopen zal in het najaar een tijdschema, waarbinnen deze éénwording plaats moet vinden, vastgesteld moeten worden.

Uit de reakties van de kringen blijkt éénduidig dat onze partij unaniem van oordeel is dat

bij voorkeur de ene nieuwe partij in 1973 gevormd moet worden. Indien dat niet haalbaar is bij de zusterpartijen dan wil men voorlopig wel een krachtige federatie accepteren. Een federatie met één gemeenschappelijk bestuursorgaan, één programma, één lijst en één fractie. De ontwerp-resolutie probeert het door ons gewenste tempo zoveel mogelijk gelijk te brengen met de ontwikkelingen in de andere partijen. Daarmede ligt deze ontwerp-resolutie naar mijn mening in Ieder geval in het verlengde van de reacties uit de kringen. Maar er is meer. In de periode tussen nu en oktober van dit jaar zullen voorstellen ontwikkeld worden die na de volgende partijraad een snelle groei naar de nieuwe partijorganisatie mogelijk moet maken: "een coördinatiecommissie, een begin van integratie van de partij-aktiviteiten en een taakverdeling tussen de drie wetenschappelijke instituten."
Hieruit moge blijken dat er van vertragingsakties geen sprake is.
Het is de partijtop van de drie partijen diepe ernst. Er is geen grond voor wantrouwen. We zijn alle drie bereid de partijvernieuwing nog dit jaar konkreet gestalte te geven.
Er is echter een belangrijke voorwaarde. Eenheid van organisatie is alleen mogelijk op basis van eenheid van beleid. Politieke wils- overeenstemming vormt daarbij een belangrijk aspekt. Deze overeenstemming
was met betrekking tot de kabinetsformatie niet aanwezig.
Vandaag is er daarom geen garantie dat op basis van het gezamenlijk program de frakties van de belde kamers der Staten Generaal in grote lijnen op dezelfde wijze het kabinet Den Uyl tegemoet zullen treden. Mijns inziens zal dat echter wel op niet te lange termijn moeten gebeuren, anders wordt de christen- democratie ongeloofwaardig. De frakties staande in de frontlinie van de praktische politiek bepalen immers primair het gezicht van de christen-democratie. Grote verschillen in opstelling bij belangrijke politieke zaken kunnen de eenheid in de christendemocratie blijvend schaden. Daarom zal in het najaar de eensgezindheid van de drie partijen weerspiegeld moeten worden in het beleid van de frakties. Daarom roepen de partijen in de ontwerpresolutie de frakties op de eensgezindheid in beleid zo snel mogelijk te herstellen. De basis daarvoor moet uiteraard gezocht worden in onze gezamenlijke programma's, in de politieke strategie van de Contactraad. Mijns inziens moet dat leiden tot een positieve stellingname door de Nederlandse Christen-Oemocratie tegenover het huidige kabinet, •
De partijen werken op deze wijze als cement voor de frakties.
De eenheid van beleid tussen de frakties is een gebiedende eis voor de

geloofwaardigheid vande christen-democratie. Anders bouwen we ons inziens op drijfzand.

! ,

Dames en Heren, met aanvaarding van de nota van de Contactraad en dus ook van de ontwerp-resolutie zetten wij voor onszelf de deur open naar een christen-democratische toekomst. Wat er verder ook gebeurt, of dat nu eventualiteiten zijn binnen de KVP dan wel binnen onze zusterpartijen, wij kunnen vandaag definitief kiezen voor een christen-democratische partij met een grondslag en karakter zoals door de Contactraad aanbevolen.

Ik doe een dringend beroep op U die keuze te maken.

Daarnaast is er de samenwerking met ARP en CHU.

Tijdens de laatste partijraad in december van het vorige jaar hebben we met elkaar gekonstateerd dat de bel voor de laatste ronde van de vernieuwing samen met ARP en CHU was Ingegaan.

Het eerste konkrete resultaat van deze vernieuwing ligt in de vorm van de U aangeboden ontwerp-resolutie voor U. Het definitieve resultaat wordt U eind van dit jaar voorgelegd. Al honoreert deze resolutie de wensen van de KVP niet volledig - hoe zou dat ook kunnen